

“זאת התורה, אדם כי ימות באהל...” (במדבר י"ט י"ד)
“This is the Torah, a person who dies in a tent...”

Chazal explain this Passuk, which begins the discussion of the Tumah of a corpse, to also metaphorically refer to the Mitzva of learning Torah. In the Gemara in Shabbos (פג:), R' Yonasan learns from here, that even up to the moment of one's death he should constantly be learning Torah. Reish Lakish states, that from here we see that Torah can only be properly learnt by someone who “kills” himself over it, in a figurative sense. The Rambam paskens, “Every man in Klal Yisrael is obligated to learn Torah, whether he is poor or rich, healthy or sick, young or old and frail... Until when is one obligated to learn Torah - until the day of his death, as it says, “Lest the Torah leave your heart all the days of your life”¹. Learning Torah is not only a means to an end, a gathering of knowledge for practical application, it is also an end onto itself, to be learned even at the moment of death, when no practical application is possible.

Although every person is required to dedicate some time, by day and by night, to learning Torah, one who cannot dedicate all his time to learning, has another option which is comparable². This is commonly referred to as a “Yissachar Zevulun” arrangement. The Medrash tells us, that Zevulun would travel overseas on business and would thereby support Yissachar financially, enabling Yissachar to dedicate all his time to learning Torah. In Moshe Rabbeinu's Bracha to the Shevatim, Zevulun is mentioned before Yissachar, since Yissachar's learning is only due to Zevulun's support³. The Mishna mentions Tannaim who had similar arrangements to this, even mentioning the Halacha of the Tanna together with the name of his supporter, to show that his learning is due to him⁴. Although it is never possible to purchase a Mitzva from another person since the reward for a Mitzva can only be given to the one who performed it, this arrangement is not a purchase. In a purchase, the Mitzva has already been performed. In our case, by providing support beforehand in order to enable Yissachar to learn, Zevulun receives reward, since he is the cause for the learning⁵.

The Rama states that in a “Yissachar Zevulun” deal, the two parties divide the reward for the learning. This would seem to imply that Yissachar loses part of his reward to Zevulun, in exchange for Zevulun's support⁶. Many Acharonim state clearly that this is not the case, and although Zevulun receives reward for his portion in the learning, nothing is deducted from the reward coming to Yissachar⁷. Not only does Zevulun “split” the reward of the learning, but he will receive that knowledge as if he has learned the Torah himself. In Shomayim this person will be able to sit in the Yeshiva Shel Maaloh and understand the learning that he never learnt, since the learning was through his support⁸. The Gemara refers to a man named Tudus as a man of great stature, although he himself was not a Talmid Chacham and only supported Talmidei Chachamim⁹.

According to R' Moshe Feinstein זצ"ל, in order for Zevulun to have an equal share in the learning, he must arrange to divide his profits equally with Yissachar, as true business partners. The Chofetz Chaim states, that it is sufficient for Zevulun to provide Yissachar with his needs so that he can learn without worry, and they do not have to divide equally¹⁰. R' Moshe Feinstein also states that it is preferable to support a younger student to assist him in becoming an accomplished scholar, than to support an already accomplished Talmid Chacham, although both are certainly good. Other sources state that it is preferable to support a Talmid Chacham who teaches others¹¹. When Dayan Yisrael Yaakov Fischer זצ"ל (later to become the ראב"ד of Yerushalayim) was still a Bachur, he had a “Yissachar Zevulun” agreement for the years leading up to his marriage and the first five years afterwards. The contract was signed by R' Isser Zalman Meltzer זצ"ל. R' Isser Zalman

¹ רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח ו', ויל"ע למה הביא הפסוק 'פן יסורו' ולא דרשת 'אדם כי ימות'. ומ"מ החידוש בזה נראה כמש"כ, דאע"פ שאינו ע"מ לקיים וכו', ודו"ק.
² בערוה"ש (י"ד ס' רמ"ה ס"ו) משמע דמותר לעשות כן לכתחילה, דהוה כמו הוא ללמוד ובנו ללמוד דמי שזרז יותר קודם, אמנם הח"ח בס' שם עולם שער החזקת התורה משמע דרק אם כבר נשקע בעסק מסיבה אחרת, מותר לעשות עסק 'יששכר זבולון', וכ"מ בטור (רמ"ו) דרק אם א"א לו מותר, ע"ש. וידוע המעשה אם הגר"א קוטלר, שבחור אחד שאל ממנו רשות ליצא לפרקמטי' ע"מ לתמוך בישיבה, וא"ל הגר"א, "עוה"ב אפשר שיהיה לך, אבל מה יהיה אם העוה"ז שלך?".
³ ב"ר פ' צ"ט ט', שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה, וזבולן בא ומאכילו לפיכך קדמו וכו' ע"ש.
⁴ דבחים ב' ע"א, שמעון אחי עזריה אומר: שחטן לשם גבוה מהן - כשרין וכו', ופרש"י שעזרי' עסק בפרקמטי' וסיפק לשמעון, ולפיכך נקרא על שמו, ועל לקמן.
⁵ תשו' ר"ה גאון הובא בשו"ת מהר"ם אלשקר ס' ק"א, דמי שמוכר תעניתו שעשה, אבד זכותו לפי שעשה ש"ש פלסתר וקרדום לאכול בו, אבל הקונה לא קנה כלום, משא"כ אם עוזר לת"ח ללמוד יש לו שכר כמו המקיים כי הוא המסייע, ע"ש. וכתב ע"ז במהר"ם אלשקר, "כל דבריו דברי קבלה ואין להוסיף או לגרוע".
⁶ רמ"א רמ"א, ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה, ויחלק עמו השכר. וכ"כ בפלא יועץ (ע' חזוק) בשם הזוהר, ע"ש.
⁷ אוה"ח שמות ל' י"ג, דע"ת (ר' ירוחם) בראשית עמ' כ"ה, מכתבים ומאמרים (מהגר"מ שך) ח"ג עמ' ע"ה, הפלאה פתיחה אות מ"ג, ראש דוד שמות כ"ב י"ד, וכן מובאר מתשובת ר"ה גאון הנ"ל. וע' אגרות חזו"א ח"א ס' מ"ט, שאין לנהוג צרות עין ליהנות מזבולון, וע"ע באבקות רחל ס"ב שמי שיש לו, לא יעשה כן כדי להרויח.
⁸ שם בפסחים, וע' בס' משאת בנימין (הקדמה לב"ק) בשם הגר"מ שך ששמע מרבו הח"ח שזוכה לפלפולה של תורה, ולאכורה המקור מפסחים שם, דאל"כ מה יעשה בישיבה של מעלה אם אינו מבין, והח"ח בס' תורה אור פ"א כתב שאם יששכר לומד קרבנות דהוה כאילו מקריבם, גם לזבולון נחשב כאילו מקריב קרבנות.
⁹ פסחים נ"ג, תודוס איש רומי גברא רבה הוה, או בעל אגרופיני הוה? ריב"א אמר: מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים היה, דאר"י: כל המטיל וכו' - זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנ' כי בצל החכמה בצל הכסף, וע' בפרשת דרכים דרוש כ"ד, שעי"כ נחשב כאילו חידש אותם הלכות, ע"ש.
¹⁰ אג"מ י"ד ח"ד ס' ל"ז אות ט"ו ו"ט, והבח"ח שם עולם (שער החזקת התורה פ"ו בהג"ה) כתב שדי שסיפיק לו כל צרכו, ע"ש.
¹¹ אג"מ שם אות ט' דעדיף כן שע"י ממונו יעשה ת"ח, אולם ביוסף אומץ עמ' 274 משמע שעדיף ליתן לת"ח המלמד אחרים שזכותו יותר גדול.

himself, states that those who helped him publish his Sefer האל זבולן, have a portion in it like Zevulun¹². Although the benefits of supporting Torah are enormous, and are nearly as good as learning Torah itself, supporting Torah does not exempt a person from dedicating part of his day and night to learning Torah¹³.

There are several people who are specifically commanded to support others in their learning. A father is required to teach his children Torah and (if he cannot do so himself) to pay for their tuition towards a proper Torah education. Chazal state that the money a father spends on supporting his children in learning Torah is not deducted from the set amount of income allocated to him on Rosh Hashana¹⁴.

Women: The Gemara in Berachos (ט"ו) questions, how can women, who are not commanded to learn Torah, merit reward in the Olam Haba? The Gemara answers, that by bringing their children to school and waiting at home for their husbands to return from learning, they merit a share in Talmud Torah. The Chazon Ish once admonished a Kollel Yungerman, "You made a "Yissachar Zevulun" deal with your wife when you married her. If you don't learn to the fullest, you are cheating the partnership"¹⁵. Chazal tell us that the assurance given to women regarding Olam Haba is greater than the assurance given to men¹⁶. The Netziv explains this concept as follows: Women accomplish their requirement of Talmud Torah purely by supporting their husbands and children in their learning. The husband can only receive reward for the actual learning that he does, and will be punished for wasting time not learning. The wife cannot be punished for the times her husband did not learn, since she performed her duty to support and help him to the fullest. Hence, the women can be more assured of their reward in Olam Haba¹⁷. The Shulchan Aruch Harav points out, that a woman who learns Torah on her own, will only receive a minimal reward, since she is not commanded in this Mitzva. However, if she helps her husband in his learning she receives a portion in her husband's learning, a Mitzva that he is commanded to perform, whose rewards are tremendously greater¹⁸.

The Mishna in Sotah (כא:) cites a Machlokes if women are obligated in the Mitzva to learn Torah. R' Eliezer states that they are not obligated, and teaching a girl Torah is likened to teaching her "Tiflus" (often translated as foolishness, see notes)¹⁹. The Rambam and the Shulchan Aruch pasken in accordance with R' Eliezer, that women are not obligated to learn and it is forbidden to teach them. (The Rambam states clearly that it is forbidden and not just inadvisable)²⁰. They explain that, although both תורה שבעל פה and תורה שבכתב are forbidden to teach, it is only considered teaching "Tiflus" in regard to תורה שבעל פה and not תורה שבכתב. Other Poskim permit teaching תורה שבכתב even L'chatchila, and only forbid תורה שבעל פה²¹. The Rama points out that this does not apply to the Halachos that apply to women, since they are required to know these applicable laws²². Girls may not learn Mishnayos or Gemara since this is תורה שבעל פה, however they may learn a small part of Gemara for reference purposes²³. Some Poskim disapprove of learning Meforshim on Chumash other than Rashi, such as Ramban²⁴. The Satmar Rav maintains that even learning Rashi's explanation on Chumash is forbidden to learn, since it includes Midrashim that are beyond the basic understanding of the Pesukim²⁵.

The Prishah explains that this prohibition only applies to teaching Torah. If the girl decides on her own to learn Torah in spite of her being exempt and having not been taught, she has thereby shown herself to be an exception to the rule of Chazal, and is permitted²⁶. (Nowadays, when בעוה"ר it has become in some circles a social norm and even fashionable for girls to learn Gemara, the empirical evidence of such a girl being an exception may not apply). In fact, many women in the past were quite learned. The Prishah's own wife is the source of some Halachos regarding Hadlokas Neiros²⁷. Rashi's daughter would help her father write when he was too weak to do so himself²⁸. The Maharshah describes how his grandmother would give a Shiur

¹² השטר של דיין פישר נתפרסם ביתד נאמן (מוסף שב"ק) פ' קרח תש"ס, והובא בס' בתורתנו יהגה ח"ג עמ' ק"ב, ודברי הגרא"מ נכתבו בהקדמה לאהא"ר חלק קנין. ¹³ של"ה מס' שבועות, דחה השאלה הראשונה כשיגיע לשמים, וכ"כ באג"מ שם אות י"ח. ואם אין לו זמן הרבה עדיף שילמד הלכה למעשה (שם עולם ח"ב פט"ו). ¹⁴ קידושין כ"ט, האב חייב בבנו ללמדו תורה, וכן בביצה ט"ז, כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוה"כ, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט, והוצאת בניו לת"ת. ¹⁵ הובא בהקדמה לקונטרס חנוכה ומגילה (טורצין), ע"ש מה שביאר בתכלית האשה, דכל החילוק רק בעוה"ז, אבל בעולם הנשמות היא תשיג כ"מ שמישיג בעלה. ¹⁶ ברכות י"ז, גדולה הבטחה שהבטיחון הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, שנ' וכו', אל' רב לר"ח: נשים במאי זכיין? באקריו בנייהו לבי כנישתא, ובאתנוי גבריהו בי רבנן, ונטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן. וע' במהר"ל באר הגולה (דרוש על התורה) מה שביאר בזה, דנשים מצד טבעם יותר ראויים לעוה"ב, וא"צ לתורה כ"כ. ¹⁷ נצי"ב מרומי שדה שם, ולכאורה פשוט דמ"מ יש לה יותר זכות אם הוא באמת לומד. וע' ס' קדושת יו"ט למהר"ט אלגאזי עמ' פ"ה (יו"ט דרבנן), שביאר דכיון דגדול המעשה יותר מן העושה (ב"ב ט), היא גדולה ממנו שהיא מביאה הבנים ללמוד וכו'. וע'ע בלב אליהו ח"א עמ' פ"ד, וצל"ח שם. ¹⁸ שו"ע הרב שם בסוף הפרק, וזה ע"פ דברי הרמב"ם שיש לה שטר כשלומדת כאינה מצווה ועושה, ומ"מ צו חכמים שלא ללמדה. ¹⁹ ברמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"ג פ' שתפלות היינו שמוציאות ד"ת לדברי הבאי לפי עניות דעתן, וברש"י (סוטה כ') פ' שתלמד דרך ערמימות לזנות בחשאי ע"ש, וע' לח"מ. וע' במאירי שם שאינה מספיק להבנה ראוי' וסברה שהבינה, ומקשקשת כפעמון להראות חכמתה לכל. ובתו"ת (דברים י"א ט"ו אות מ"ח) ביאר עפ"י הגמ' (מנחות ק"י) שאין דעת נשים מיושבת עליהן, ובשבת ל"ג שששים דעתן קלות, שתפסין ה"משכל ראשון" כהבנה שלימה, וזה שייך ג"כ ל"בינה יתירה לאשה" שהיא החוש שיש לה להבחין בדברים בלי עיון ובמשכל ראשון כמאמרם "האשה מכרת באורחים יותר מן האיש", ואכמ"ל. ²⁰ רמב"ם שם, ושו"ע יו"ד ס' רמ"ו ס"ו, "אשה שלמדה תורה יש לה שטר אבל אינו כשכר האיש, מפני שלא נצטוו וכו', ואע"פ שיש לה שטר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן". ²¹ פסקי ר"ד נדרים י"ז, עט"ז או"ח ס' מ"ז אות ג', שו"ת שו"מ מהר"ד ח"ג ס' מ"א בשו"ת ה"ט. וע' במעשה רב על הרמב"ם שם. ²² רמ"א שם, הקדמת הסמ"ק, שו"ת מהר"ל החדשות ס' מ"ב, רשב"א ב"ק ל"ח, ס' חסידים ש"ג. וזה אינו בכלל ת"ת רק היא חלק מהמצוה, ע' שו"ת ביה"ל ח"א ס"ו. ²³ ע' אג"מ יו"ד ח"ג ס' פ"ז דמשניות אסור, ובארחות רבינו עמ' קצ"ג משמע שהתיר הקה"ל, וכן התיר החזו"א ללמדה גמ' דרך אקראי, וכן הובא בדרך שיחה עמ' פ"ה. ²⁴ ס' דרך שיחה עמ' פ"ד בשם הגר"ח קנייבסקי, שלא ללמוד רמב"ן על הסדר, אבל יכולה המורה להגיד קטעים ממנו אם יודעת "וואס צו איבער זאגען". ²⁵ יואל משה מאמר ג' לשה"ק בסוף שמיק דאסור אפי' ללמדם רש"י, וע' בשו"ת דברי יואל יו"ד ס' פ"ד דאפי' לב"ע שהתיר, לא התיר אלא ללמדה עיניו סוטה, ע"ש. ²⁶ פרישה ס' רמ"ו אות ט"ו, וז"ל, אבל אם למדה מעצמה, אנו רואים שיצאו מהרוב וכו', אבל האב אינו רשאי ללמדה דלמדה תוציא דבריה לדברי הבאי [כרוב נשים]. ²⁷ ע' הקדמת בנו של הפרישה ליו"ד בשם אמו שמה שנהגין ביו"ט להדליק כשחוזרין מביה"כ היה מנהג טעות, וגם אמרה שיברכו על הנרות קודם שידליק (דלא כשבת). ובמ"א ס' רס"ג סק"ב צווח דאין חכמה לאשה אלא פלך, אולם הרבה הסכימו לה, ע' שו"ת, דגומ"ה, חיד"א בברכ"י, רעק"א שם, חיד"א, משנ"ב, ערוה"ש. ²⁸ הובא בלקט יושר ח"ב ל"ב, וע' תשב"ץ ח"ג ס' ע"ה שהביא תי' לתוס' בשם רבנית א', וע' חיד"א שם הגדולים מע' רבנית.

to Bachurim from behind an enclosure²⁹. Perhaps the most well known is the story of Bruriah, the wife of R' Meir, whose opinion is cited in the Tosefta disputing with other Tannaim. The final ruling in this case is with her opinion³⁰.

The concept of a "Bais Yaakov" school for girls began in Poland after World War I. During that time, the effects of the "Enlightenment" had begun to erode the spiritual walls of the Jewish home. Outside influences that had never been felt before, were suddenly beginning to take hold and ensnare many Jewish girls. The Jewish education that had always been provided by the home environment was no longer an effective way of educating Jewish girls. The concept was originally met with resistance by some Rabbonim. Until the Chofetz Chaim paskened that the times require that a formal education including Tanach, Pirkei Avos and Mussar be provided for girls, lest they be affected by the negative effects of the outside world³¹. With the support of the Chofetz Chaim, R' Chaim Ozer Grodzensky and R' Meir Shapiro זצ"ל³², the concept took hold, eventually growing to be the standard "Bais Yaakov" system of today.

Chazal often mention various actions and foods that are "Kosheh L'Shikcha" – cause one to forget his learning. Since women are not required to learn Torah, they are not prohibited to do these things. R' Chaim Kanievsky שליט"א writes, that even a young boy who has not started learning yet should refrain from these things, since it may affect him in the future³³.

Non-Jews: The Gemara in Sanhedrin (נ"ט) states that a non-Jew that learns Torah is liable to capital punishment³⁴. The Gemara explains that although this is not one of the seven Mitzvos commanded to non-Jews, it is included in the prohibition to steal, since the Torah is considered the possession of Klal Yisrael. A Goy is only permitted to learn the Halachos of the Seven Noachide laws, since they apply to him³⁵. Some Acharonim say that a Goy is only prohibited to learn Torah on his own. If a Jew teaches him it is permitted, since it is as if the owner has given him permission to take his possession³⁶. Most Poskim disagree and forbid teaching a Goy any part of Torah. Some even forbid teaching a Goy the Hebrew alphabet³⁷. Others say that it is comparable to women, and the Written Torah is permitted, whereas תורה שבעל פה is not³⁸.

In recent times the Shailoh has cropped up regarding teaching Torah on the radio, and through other means of communication. Since anyone, including non-Jews, can listen to the Torah being taught, this may be a problem of teaching Torah to Goyim. R' Elyashiv שליט"א states that only Halachos that pertain to them as well (such as monetary laws and הלכות תערובות) can be taught via a medium where a non-Jew is likely to listen such as the radio³⁹. Related to this question, is the controversy regarding the translations of the Gemara and other texts to English, since this makes these texts readily available to non-Jews. Chazal tell us that when the Greek king Talmi (Ptolemy) decreed that the Torah should be translated to Greek, the world was plunged into darkness for three consecutive days⁴⁰. R' Elyashiv, in his letter of approbation to the Artscroll translation of the Gemara, explains that the reason in today's day and age it is necessary to produce such a translation, is due to the fact that there are anyway several translations of the Gemara (in Hebrew and English) available to the public that are (at best) inaccurate and sometimes worse. To fix this problem a project such as Artscroll is a necessity⁴¹.

The Magen Avraham tells us that today (Erev Shabbos) is a fast day for Tzaddikim (when it isn't Rosh Chodesh), since in the year 1242, on Erev Shabbos of Parshas Chukas, 20 wagonloads of Seforim were burnt in the city of Paris. Although usually fast days are set by their calendar date and not by the day of the week, with this event the Gedolim saw a correlation between the tragedy and our Parsha. In the first Passuk of the Parsha "זאת חקת התורה", Onkelos translates: "דא גזירת אורייתא" – which can be understood as: "This is the decree against the Torah"⁴². This Shabbos is especially important for us to strengthen our Limud Hatorah, to defeat those who wish to attack us and the Torah.

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פניה"ק תובב"א

²⁹ שו"ת מהרש"ל ס' ל' בהג"ה, שתפסה ישיבה כמה שנים וישבה באהל וילון לפני בחורים מופלגים.
³⁰ תוספתא כלים ב"מ פ"א, ע"ש שמסיק יפה אמרה ברורי, ואמנם ידועה המעשה עמה שהובא ברש"י ע"ז י"ח ע"ב, שפ"א שפעם אחת ליגלגה על שאמרו (קדושין דף פ:) נשים דעתן קלות הן וא"ל ר"מ חייך סופך להודות לדבריהם וצוה לאחד מתלמידיו לנסותה לעבירה והפציר בה עד שנתרצית וכשנודע לה חנקה עצמה. ויש שכתבו שאחר מעשה זה פסקו הלכה כר"א (אע"ג דשמותי הוא) ולא כב"ע שמתיר ת"ת לנשים, ע' טוב עוב בהחיד"א ס' ד'. וע' חולין ק"ט בשאלת יתא אשת ר"ב.
³¹ ע' ליקוטי הלכות לסוטה כ"א בהג"ה, דאל"כ ילכו ללמוד דברי כפירה וכו'. וכן עידד מאד ליסד בית יעקב, במכתב שהובא בס' Carry Me In Your Heart עמ' 117.
³² ע' אגרות רח"ע ס' ס"ה, ס' מאיר עיני ישראל ח"ד עמ' 404, וס' ר"מ אומר עמ' 48. ובקובץ מאמרים ח"א עמ' ק"ג (מכתב משנת תרצ"ט) כתב ליסד ב"י באמריקה אפי"ן רק לק' תלמידות "שמעט מן האור דוחה הרבה מן החשך". וע' מכתבים ומאמרים ח"א פ"ג שהוצאת בתו לת"ת נכלל בכל מזונותיו קצובין מר"ה וכו'.
³³ ס' זכרון ח"ב בהקדמה. וכ"כ בחות דעת יו"ד ס' ע"ב ושם בבית לחם יהודה וכו' בהדרכ"ת שנשים אינם בכלל. וע' עיני כל חי (ר"ח פאלגי) (הוריות י"ג) לענין קטן.
³⁴ סנהדרין נ"ט, נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, וברמב"ם פ"י מהל' מלכים כתב שרק חייב מיתה אבל אינו נהרג כשאר ז' מצוות.
³⁵ נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, וליחשבה בז' מצוות מ"ד מורשה - מיגזל קא גזיל לה, מ"ד מאורסה - כנערה המאורסה ע"ש.
³⁶ ס' חרדים (מצוות דרבנן פ"ז סקל"ז), של"ה מס' שבועות, שו"ת בשמים ראש ס' שכ"ז. וע' תשובות והנהגות ח"ג ס' ש"ו דפסקי דינים מותרים, רק לא בעיון.
³⁷ נצי"ב משיב דבר ח"ב ס' ע"ד, הרחב דבר ויקרא י"ח ה', וכ"כ בשו"ת במ"ח ס' י"ד (סו"ס באר שבע) בשם י"א. וע' מהר"ץ חיות סוטה ל"ה ותשובותיו ס' ל"ב.
³⁸ וראיתם ממה שתירגמו התורה לע' לשונות בפ' דברים. וע"ע בשד"ח מע' א' ס' ק"ב. ולצורך גיור אם מותר ללמדו קודם שנתגייר, ע' מהרש"א ח"א שבת ל"א שמותר, (וע' תשובות והנהגות ח"ג ס' ש"ו דמירי שקיבל להתגייר), ובשו"ת רעק"א ס' מ"א חולק עליו, וע' מאירי וחומרא וחי' סנהדרין שם, ופי' הרד"ל לבמד"ר (פ' נשא פ"ג אות ט"ז), שו"ת מהרצ"ח ס' ל"ב, שו"ת הרמב"ם פאר הדור ס' ז', וקובץ תשובות (להגרי"ש אלישיב שליט"א) ח"ג ס' ק"מ.
³⁹ קובץ תשובות ח"ג ס' קמ"ב, וע' יערות דבש ח"ב ושו"ת רמ"א ס' דיינים שלנו (ח"ו"מ) נכלל במצוות "דינים" לב"י. וכן הל' תערובות נוגע לתערובות אבר מן החי.
⁴⁰ מגילה ט', ואע"ג שכבר תרגמו בימי משה כנ"ל, ע' מה שתירגמו בשו"ת מהר"ץ חיות הנ"ל, ובשו"ת דברי יששכר יו"ד ס' צ"ז, ובפרד"י עה"ת שם.
⁴¹ הגרי"ש אלישיב בסכמתו לתרגום הש"ס שעי"י ארטסקרול בלשה"ק, דמשום "עת לעשות לה"י יש להתיר, ע"ש.
⁴² מג"א תק"פ סק"ט, שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזיר' התורה דמתרגמי' דא גזירת אורייתא, וגם בשנת ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות.